

Till
Utbildningsdepartementet
Gymnasie- och vuxenutbildningsenheten

Remiss

2023-11-27

Vår referens/våra referenser
Jesper Lundholm, Enheten för avtal och politik

Framtidens yrkeshögskola – stabil, effektiv och hållbar (SOU 2023:31)

Dnr U2023/02078

Unionens synpunkter i korthet

Yrkeshögskolan har en mycket stor betydelse för kompetensförsörjningen, för ungdomsstuderandes etablering på arbetsmarknaden och inte minst för yrkesverksammas möjligheter till vidareutbildning och omställning. Bland Unionens medlemmar anger var fjärde medlem att de skulle föredra yrkeshögskolan om de skulle vidareutbilda sig.

Med det förslag som utredningen lägger bedömer vi att yrkeshögskolans roll och betydelse för kompetensförsörjningen och yrkesverksammas förutsättningar att möta snabbt förändrade kompetenskrav på arbetsmarknaden som följer av exempelvis den snabba digitala strukturomvandlingen, automatiseringen och den gröna omställningen kan stärkas ytterligare. Inte minst kommer yrkeshögskolans utbildningar ha stor betydelse för att möta de behov som finns i målgruppen för omställningsstudiestödet.

Yrkeshögskolan, som i jämförelse med andra utbildningsformer fortfarande är ny, har växt snabbt på kort tid. Det finns därmed ett stort behov av en översyn för att säkerställa att regelverket och stödsystemen kring utbildningarna dels fortfarande är ändamålsenliga, dels ger förutsättningar för den ytterligare expansion av yrkeshögskolan som är nödvändig för att möta de stora utmaningar näringsliv och samhälle står inför. Det finns även behov av att ytterligare utveckla utbildningsformen. Viktiga exempel på förändringar som genomförts under senare tid är införandet av kurser och YH-flex där studerande med gedigen arbetslivserfarenhet genom validering och kompletterande utbildning kan nå examen på kortare tid. I den nu aktuella utredningen läggs ytterligare förslag.

Unionen finner att utredningen gjort ett klokt val när den låtit yrkeshögskolans särart vara vägledande för arbetet, då den är förklaringen till utbildningsformens framgång. Särarten består bland annat i den stora flexibiliteten i förhållande till arbetsmarknadens efterfrågan som innebär att utbildningsutbudet och utbildningarnas innehåll kontinuerligt omprövas. Av lika central betydelse är det stora inflytandet från arbetslivet över utbildningarnas innehåll och upplägg och att en stor del av utbildningen normalt bedrivs genom lärande i arbete (LIA). Yrkeshögskolan är vidare bland annat en decentraliserad utbildningsform med korta ledtider och det finns fler vägar in till utbildningarna för studerande.

Unionen tillstyrker övergripande utredningens förslag i dess helhet, men saknar vissa förslag och anser att andra förslag bör utvecklas. Unionen vill även särskilt lyfta betydelsen av några av förslagen.

- Unionen anser, till skillnad från utredningen, att det i lagen om yrkeshögskolan bör föras in en reglering med innebörden att yrkeshögskolan ska bidra till hållbar utveckling. Unionen anser att det tydligt ska framgå av regleringen av yrkeshögskolan att den har till uppgift att bidra i omställningen till ett hållbart samhälle och att detta inte är ett fritt valt arbete. Omställningen till ett socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbart samhälle inklusive en omfattande och snabb klimatomställning har högsta prioritet och samtliga relevanta statliga institutioner behöver göra sin del för att det ska bli verklighet. Unionen anser att en sådan reglering bör kombineras med att regeringen ger ett främjandeuppdrag till MYH och att det kan ske i samverkan med andra centrala myndigheter inom kompetensförsörjningsområdet.
- Unionen delar utredningens bedömning att yrkeshögskolan behöver byggas ut med permanenta platser, men anser att utbyggnaden behöver ske i snabbare takt än vad utredningen föreslår. Ska kompetensbehoven i näringsliv och samhälle kunna mötas krävs att både fler förstagsstudenter och fler yrkesverksamma bereds plats i yrkeshögskolan. Inte minst bedömer vi att efterfrågan från yrkesverksamma kommer att öka fram till 2026 då omställningsstudiestödet byggs ut till att omfatta drygt 28 000 helårsstudenter. Av de som beviljats omställningsstudiestöd hittills studerar knappt hälften i yrkeshögskolan.
- Unionen delar utredningens bedömning att andelen medel som går till kurser bör öka i förhållande till den nuvarande fördelningen mellan kurser och program. Kurserna som infördes 2020, och som går att kombinera med omställningsstudiestöd, har haft mycket stor betydelse för att göra yrkeshögskolan mer tillgänglig för yrkesverksamma. Med ett ökat utbud av kurser stärks yrkeshögskolans förmåga att snabbt möta förändrade kompetensbehov på arbetsmarknaden ytterligare.
- Unionen ser mycket positivt på förslaget att införa fördjupningsutbildningar som bygger på en yrkeshögskole- eller högskoleutbildning eller motsvarande kunskaper som utvecklats i arbetslivet och som leder till en kvalificerad yrkeshögskoleexamen på ett i stället för två år. Fördjupningsutbildningarna ger möjlighet till progression och ökad rörlighet inom yrkeshögskolan, ökad rörligheten från högskolan till yrkeshögskolan samt ger yrkesverksamma nya möjligheter att effektivt bygga på sin kompetens med utbildningar på kvalificerad nivå som är särskilt anpassade till målgruppen.

Unionens synpunkter på respektive förslag

3.6.1 MYH bör som regel få möjlighet att föra över medel till kommande budgetår

Utredningens förslag: Myndigheten för yrkeshögskolan bör som regel bemyndigas att få disponera ett anslagssparande om högst 3 procent avseende 1:19 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning.

Unionen tillstyrker förslaget. En möjlighet för MYH att flytta medel mellan budgetår ger myndigheten förutsättningar till både mer effektivt och träffsäkert nyttjande av stödet till yrkeshögskoleutbildning.

4.7.8 Alternativet med ett nytt gemensamt system för ansökan inom yrkeshögskolan

Ändring av instruktionen för Myndigheten för yrkeshögskolan

Utredningens bedömning: Vid införandet av ett gemensamt system för ansökan till yrkeshögskolan bör förordningen (2011:1162) med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan kompletteras med en bestämmelse om att MYH har till uppgift att biträda anordnarna vid antagning av studerande till yrkeshögskolan och att ansvara för ett samordnat ansökningsförfarande.

Unionen delar uppfattningen att det bör tas fram ett gemensamt system för ansökan till yrkeshögskolan, och ställer sig positiv till att MYH enligt instruktionen ska ha till uppgift att biträda anordnarna vid antagning av studerande till yrkeshögskolan och att ansvara för ett samordnat ansökningsförfarande.

4.8 Förslag om ett gemensamt system för ansökan

4.8.1 Uppdrag att genomföra en förstudie

Utredningens förslag: Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH), Myndigheten för digital förvaltning och Universitets- och högskolerådet får ett gemensamt uppdrag att genomföra en förstudie för inrättandet av ett gemensamt system för ansökan till yrkeshögskolan. Förstudien ska ta sin utgångspunkt i det förslag till utformandet av ansökningssystemet som presenteras i denna utredning. MYH ska samordna arbetet som ska resultera i en kravspecifikation för systemet och förslag på hur det ska förvaltas.

Unionen ställer sig positiv till förslaget. Ett gemensamt ansökningssystem skulle underlätta för studerande som idag måste ansöka till varje utbildningsanordnare separat. Det skulle även innebära fördelar i form av ett mer effektivt resursutnyttjande då ett gemensamt system skulle innefatta ett krav på att prioritera bland valda utbildningar och ha en maxgräns för hur många yrkeshögskolepoäng en studerande kan antas till (takvärden per termin). En nackdel är att ett gemensamt ansökningssystem förutsätter gemensamma ansökningsomgångar, till skillnad från idag då anordnarna själva beslutar om när det ska gå att söka en utbildning. Myndigheterna som gör förstudien bör därför väga in behovet av flexibilitet i antagningen, så att inte tiden mellan ansökningsdatum och studiestart blir onödigt lång, något som är av särskilt stor vikt för yrkesverksamma som ofta har behov av

att gå en utbildning i nära anslutning till att kompetensbehovet uppstått. Myndigheterna bör därför överväga att införa fler än två ansökningsomgångar som gäller för det gemensamma ansökningssystemet till högskolan. Av stor vikt är även att start och slutdatum för ansökningsomgångarna anpassas efter när ansökningarna för omställningsstudiestöd öppnar, så att inte det gemensamma ansökningssystemet till yrkeshögskolan gör det svårare att erhålla omställningsstudiestöd för yrkeshögskoleutbildning.

4.9.4 Behörighetsprovet kan användas för grundläggande behörighet även inom yrkeshögskolan

Utredningens bedömning: Om försöksverksamheten med behörighetsprovet för grundläggande behörighet i högskolan permanentas bör provet även användas för bedömning av grundläggande behörighet till yrkeshögskolan.

Unionen tillstyrker förslaget som ger individer ytterligare en möjlighet att nå grundläggande behörighet till utbildning i yrkeshögskolan. Vi vill samtidigt, liksom utredningen gör, betona vikten av att ett behörighetsprov för yrkeshögskolan inte får försämra möjligheterna att ansöka om prövning av behörighet utifrån reell kompetens och att det ansvar utbildningsanordnare har i dag, att vid begäran pröva individers reella kompetens, kvarstår.

5.8 Förslag om ett nytt system för studiedokumentation

5.8.1 MYH ges i uppdrag att i samverkan med DIGG utforma ett nytt system för studiedokumentation

Utredningens förslag: Myndigheten för yrkeshögskolan ska ges i uppdrag att i samverkan med Myndigheten för digital förvaltning utforma ett nytt system för studiedokumentation i enlighet med den beskrivning av det systemet som ges i avsnitt 5.7.3. Uppdraget ska samordnas med uppdraget att genomföra en förstudie för inrättandet av ett gemensamt system för ansökan till yrkeshögskolan.

Unionen tillstyrker förslaget. Systemet med ansökningar om statsstöd med beslut om begränsade perioder innebär att såväl vilka utbildningar som vilka utbildningsanordnare som ingår i yrkeshögskolan varierar i hög utsträckning över tid. Ett nytt system för studiedokumentation är behövligt då det nuvarande har brister i såväl säkerhet som funktion. Inte minst är det av vikt för enskilda individer att dokumentation av studerande och studieresultat inte riskerar att gå förlorade.

6.2 Avgränsning och metod

Utredningen anger under rubriken bland annat följande:

För progression och ökad rörlighet lämnar vi endast förslag om progression inom yrkeshögskolesystemet och förslag som kan innebära viss rörlighet från högskolan till yrkeshögskolan. Frågan om rörlighet från yrkeshögskolan till högskolan behandlas inte närmare eftersom högskolans regelverk ligger utanför vårt uppdrag.

Även om rörlighet från yrkeshögskolan till högskolan ligger utanför utredningens uppdrag är den viktig, inte minst för möjligheterna för yrkesverksamma att effektivt kunna komplettera eller bygga vidare i högskolan på kompetens som utvecklats inom utbildningar i

yrkeshögskolan. Därmed är den viktig även för en bättre fungerande kompetensförsörjning. Unionen vill påpeka vikten av att det förslag som Valideringsdelegationen lagt i delbetänkandet ”Validering i högskolan – för tillgodoräknande och livslångt lärande (SOU 2018:29)” under rubriken ”5.7.1 Flexibelt och generöst tillgodoräknande” genomförs. Förslaget innebär bland annat att rätt till tillgodoräknande gäller kunskaper och färdigheter som studenten utvecklat i en formell utbildning och som har dokumenterats i en kvalifikation som regeringen nivåplacerat enligt förordningen om referensram för kvalifikationer för livslångt lärande (2015:545). På så vis urskiljs läranderesultat som redan har bedömts och lett till en kvalifikation inom ramen för en formell utbildning, vilket Valideringsdelegationen konstaterar inte minst är viktigt med tanke på expansionen av yrkeshögskolan.

Kvalificerad yrkeshögskoleexamen är i likhet med examina på grundnivå inom högskolan nivåplacerade på nivå 6 i SeQF. Genom att särskilja tillgodoräknanden som grundar sig på sådant lärande som studenten redan fått bedömt för en kvalifikation från tillgodoräknande som grundar sig på kunskaper och färdigheter som inte tidigare bedömts (reell kompetens) ges bättre förutsättningar att följa upp att utbildningssystemet som helhet ger möjlighet till progression och ett effektivt livslångt lärande.

Rätt att tillgodoräkna sig kvalifikationer från yrkeshögskolan gäller dock inte, enligt Valideringsdelegationens förslag, om det finns en väsentlig skillnad mellan de kunskaper och färdigheterna som utvecklats och bedömts inom yrkeshögskoleutbildningen och målen för högskoleutbildningen för vilken de är avsedda att tillgodoräknas.

6.10.1 Det bör finnas möjlighet till progression inom yrkeshögskolesystemet

Utredningens bedömning: För att möjliggöra både en ökad fördjupning (en ökad progression) och en ökad rörlighet inom yrkeshögskolan bör utbildningar inom yrkeshögskolan tillåtas bygga på en eftergymnasial utbildning eller motsvarande kunskaper.

Unionen tillstyrker utredningens bedömning. Det är en förutsättning både för att skapa förutsättningar för ökad rörlighet och progression inom yrkeshögskolan, mellan högskolan och yrkeshögskolan och för att yrkesverksamma som har tidigare högskoleutbildning, eller som har utvecklat motsvarande reell kompetens i arbetslivet, effektivt ska kunna bygga vidare på sin kompetens genom utbildningar på kvalificerad nivå som är särskilt anpassade till målgruppen.

6.10.2 Fördjupningsutbildningar bör kunna leda till en kvalificerad yrkeshögskoleexamen

Utredningens bedömning: Yrkeshögskolan bör omfattas av fördjupningsutbildningar motsvarande minst 200 yrkeshögskolepoäng som gör det möjligt att uppnå en kvalificerad yrkeshögskoleexamen om den studerande har förkunskaper motsvarande en eftergymnasial utbildning inom samma område som fördjupningsutbildningen.

Unionen tillstyrker förslaget som är av stor betydelse för att stärka yrkesverkssammars möjligheter att vidareutbilda sig inom yrkeshögskolan, genom att bygga vidare på den kom-

petens de redan utvecklat. I dag saknas en sådan möjlighet i yrkeshögskolan. Unionen delar vidare utredningens bedömning om att fördjupningsutbildningarna bör motsvara minst 200 yrkeshögskolepoäng och att den totala omfattningen som inbegriper förkunskapskraven inte ska uppgå till mer än 400 yrkeshögskolepoäng, vilket är den nuvarande omfattningen för en kvalificerad yrkeshögskoleexamen.

6.10.3 En ny bestämmelse om att utbildning får avslutas med en kvalificerad yrkeshögskoleexamen och mer ändamålsenliga läranderesultat

Utredningens förslag: En ny bestämmelse ska införas i förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan som innebär att en utbildning även får avslutas med en kvalificerad yrkeshögskoleexamen om utbildningen är en fördjupningsutbildning som omfattar minst 200 yrkeshögskolepoäng och utbildningen tillsammans med eftergymnasial utbildning inom samma område motsvarar minst 400 yrkeshögskolepoäng. Studeranden ska även i övrigt uppfylla villkoren för en kvalificerad yrkeshögskoleexamen i fråga om kunskaper, färdigheter, ansvar och självständighet.

Av utbildningsplanen ska det framgå om det är fråga om en fördjupningsutbildning.

Examenskraven avseende läranderesultat för kunskaper, färdigheter, ansvar och självständighet ska ändras i enlighet med Myndigheten för yrkeshögskolans (MYH) återrapportering 2022, såväl i fråga om en yrkeshögskoleexamen som en kvalificerad yrkeshögskoleexamen.

Utredningens bedömning: Utformningen av bestämmelsen om kvalificerad yrkeshögskoleexamen bör utgå från de mer ändamålsenliga examenskrav avseende läranderesultat för kunskaper, färdigheter, ansvar och självständighet som föreslagits av MYH. Även nuvarande bestämmelser om yrkeshögskoleexamen och kvalificerad yrkeshögskoleexamen bör ändras på motsvarande sätt

Unionen tillstyrker förslaget att en ny bestämmelse ska införas i förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan som innebär att en utbildning även får avslutas med en kvalificerad yrkeshögskoleexamen om utbildningen är en fördjupningsutbildning som omfattar minst 200 yrkeshögskolepoäng och utbildningen tillsammans med eftergymnasial utbildning inom samma område motsvarar minst 400 yrkeshögskolepoäng.

Unionen vill betona vikten av att den föreslagna examensbestämmelsen inte knyts till tidigare uppnådda examina, vilket utredningen har övervägt men inte föreslagit, då det är förknippat med alltför stora nackdelar. Ett krav på examen skulle i mycket hög utsträckning motverka syftet med förslaget att ge yrkesverksamma mer effektiva möjligheter att vidareutbilda sig inom yrkeshögskolan och det skulle även begränsa nyttan med fördjupningsutbildningarna för kompetensförsörjningen. Detta då ett krav på examen skulle utesluta de många yrkesverksamma som har en oavslutad programutbildning eller som har läst enstaka kurser, liksom personer som har utvecklat motsvarande reella kompetens i arbetslivet.

Bestämmelsen medför, vilket utredningen också påtalar, krav på möjlighet att få tidigare utbildning eller reell kompetens validerad och tillgodoräknad. Unionen vill betona vikten

av att möjligheten att få sin reella kompetens validerad och tillgodoräknad i relation till fördjupningsutbildningarna måste bli en rättighet i praktiken och inte endast i teorin. Fördjupningsutbildningar i yrkeshögskolan lämpar sig särskilt väl för att bygga vidare på reell kompetens som utvecklats i arbetslivet då utbildningsformen både sett till behov och innehåll anpassas efter arbetslivet. För att tydliggöra detta ytterligare bör följande mening "För utbildningsanordnarna borde det därför främst bli en fråga om att tillgodoräkna den aktuella eftergymnasiala utbildningen" kompletteras med "eller motsvarande reella kompetens".

Unionen tillstyrker även utredningens bedömning att bestämmelsen om kvalificerad yrkeshögskoleexamen bör utgå från de mer ändamålsenliga examenskrav avseende läranderesultat för kunskaper, färdigheter, ansvar och självständighet som föreslagits av MYH.

6.10.4 Behörighetskraven behöver ändras

Utredningens förslag: Det ska göras ett tillägg i 3 kap. 3 § förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan i form av ett nytt tredje stycke med innebörden att särskilda förkunskaper för en fördjupningsutbildning får avse hel eller del av en eftergymnasial utbildning inom samma område eller motsvarande kunskaper, som fördjupningsutbildningen.

Det ska även göras ett tillägg i 3 kap. 7 § andra stycket förordningen om yrkeshögskolan med innebörden att annan tidigare utbildning får användas som urvalsgrund för antagande till utbildning vid fördjupningsutbildning.

Unionen tillstyrker förslaget. Unionen anser dock att det även bör läggas till en bestämmelse som tydliggör att även reell kompetens kan användas som urvalsgrund för antagande till utbildning vid fördjupningsutbildning. Annars kommer yrkesverksamma som åberopar reell kompetens endast bli antagna om det finns fler platser än behöriga sökande på utbildningen.

Unionen delar inte utredningens bedömning om att det sannolikt kommer att vara ett begränsat antal utbildningar som definieras som sådana fördjupningsutbildningar som kan leda till en kvalificerad yrkeshögskoleexamen. Även om det är rimligt med en successiv utbyggnad av dessa utbildningar är vår bedömning att de, när väl omställingsstudiestödet är fullt utbyggt och utbildningarna blivit etablerade, kommer att vara efterfrågade av såväl arbetsliv som yrkesverksamma. Unionen vill även betona vikten av att ansökningar om statsstöd för fördjupningsutbildningar ska behandlas neutralt i relation till andra programutbildningar, det vill säga att det är arbetsmarknadens behov som ska ligga till grund för vilka utbildningar som beviljas stöd. Därtill bidrar fördjupningsutbildningar till att anslaget nyttjas effektivt då utbildningstiden till kvalificerad yrkeshögskoleexamen kortas.

6.12.1 LIA i framtidens yrkeshögskola

Utredningens bedömning: Lärande i arbete (LIA) bör vara obligatoriskt för samtliga utbildningar inom yrkeshögskolan, utom för kurser och fördjupningsutbildningar. Det bör finnas en möjlighet för Myndigheten för yrkeshögskolan att meddela dispens från kravet om LIA i utbildningarna.

Unionen tillstyrker förslaget som i praktiken innebär att LIA är obligatoriskt för utbildningar som omfattar minst 100 yrkeshögskolepoäng och att kurser, som kan motsvara

maximalt 99 yrkeshögskolepoäng, därmed inte omfattas av kravet på LIA. En möjlighet till dispens bör som utredningen föreslår samtidigt finnas, vilket exempelvis kan bli aktuellt vid utbildningar som syftar till att möta nya kompetensbehov som går att förutse, men där det ännu inte finns arbetsgivare som kan anordna LIA för de studerande. När det gäller fördjupningsutbildningarna bör LIA som utredningen föreslår vara en möjlighet men inte en skyldighet.

6.12.2 Förslag om LIA i framtidens yrkeshögskola

Utredningens förslag: För utbildningar som omfattar minst 100 yrkeshögskolepoäng och som inte är fördjupningsutbildningar ska minst en fjärdedel av utbildningstiden bestå av lärande i arbete på en arbetsplats (LIA) om inte undantag medgetts av Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH). Undantag från kravet får beviljas av MYH, efter ansökan, om det finns särskilda skäl. MYH får meddela ytterligare föreskrifter om ansökan.

Av utbildningsplanen ska framgå omfattningen av LIA om sådant lärande ingår i utbildningen eller att beslut om undantag fattats av MYH samt datum för beslutet.

Unionen tillstyrker förslaget och bedömer att ett krav om att minst en fjärdedel av utbildningarna som omfattar minst 100 yrkeshögskolepoäng ska bestå av LIA är väl avvägt.

7 Långsiktiga förutsättningar och ett mer stadigvarande utbud av utbildningar

Utredningen har bland annat haft i uppdrag att kartlägga och beskriva möjligheter och risker med ett mer stadigvarande utbud av yrkeshögskoleutbildningar inom vissa utbildningsinriktningar. Utredningen ska sedan föreslå på vilka grunder en utbildningsinriktning ska kunna ha längre varaktighet och föreslå vilka av yrkeshögskolans utbildningsinriktningar som bör ingå i ett mer stadigvarande utbud.

Unionen delar utredningens bedömning om att regelverket inte bör ändras då den existerande möjligheten för MYH att fatta beslut om utbildningsomgångar med tidsramar i upp till sju år är tillräcklig. Därtill är det även svårt att prognostisera arbetsmarknadens efterfrågan på längre sikt, och det är centralt att utbildningsutbudet i yrkeshögskolan kontinuerligt uppdateras så att bara utbildningar som leder till kompetenser som efterfrågas på arbetsmarknaden ska få statsstöd. Unionen delar därför utredningens uppfattning om att andelen utbildningar som är mer stadigvarande, det vill säga har beviljats fler än fyra omgångar, även fortsatt behöver vara en mindre andel så att det finns utrymme att bevilja nya utbildningar i yrkeshögskolan.

7.8 Förslag för mer långsiktiga förutsättningar

7.8.1 Fortsätt att förenkla processerna vid ansökan

Utredningens bedömning: Myndigheten för yrkeshögskolan bör fortsätta att ta initiativ för att skapa förutsättningar för långsiktig planering för utbildningsanordnare genom att förenkla ansökningsprocessen för anordnarna.

Unionen delar utredningens bedömning om att det kan finnas anledning för MYH att ytterligare förenkla ansökningsprocessen, exempelvis när utbildningsanordnare söker om nya utbildningsomgångar för en pågående utbildning. Detta under förutsättning att det

fortfarande finns en dokumenterad efterfrågan på arbetsmarknaden av de kompetenser som utbildningen leder till, att utbildningen håller kvalitet och de studerande slutför utbildningen och etablerar sig väl på arbetsmarknaden.

7.8.2 Stimulera utbildningsmiljöer som skapar förutsättningar för investeringstunga utbildningar i ett flexibelt system

Utredningens förslag: En utredning ska få i uppdrag att identifiera behovet av utbildningsmiljöer och utreda hur staten på ett samhällsekonomiskt sätt kan stimulera att sådana miljöer skapas.

Unionen tillstyrker förslaget. Regelverket för yrkeshögskolan med ett begränsat antal utbildningsomgångar innebär att investeringstunga utbildningar, trots att det finns behov av de kompetenser som utbildningarna leder till på arbetsmarknaden, risker att antingen inte bli av alls eller utformas på ett sätt som innebär att investeringsbehovet minskar men kvaliteten blir lidande. Inte minst är det vanligt med utbildningar som kräver omfattande investeringar i exempelvis maskiner, utrustning och lokaler inom industrin. Utredningens förslag att utreda behovet av och hur staten kan stimulera utbildningsmiljöer som olika utbildningsaktörer inom olika utbildningsformer kan nyttja gemensamt, är mycket intressant då det skulle underlätta för investeringstunga utbildningar i såväl yrkeshögskolan som i andra utbildningsformer. En utredning bör tillsättas skyndsamt.

8.10 Förslag om tydligare prövning av utbildningsanordnaren

Utredningens förslag: Reglerna om prövningen av utbildningsanordnarens ekonomiska situation ska regleras i förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan. En bestämmelse ska införas i förordningen om yrkeshögskolan om att det för att en utbildning ska få ingå i yrkeshögskolan krävs att utbildningsanordnaren vid tidpunkten för ansökan inte har skulder för svenska skatter eller avgifter hos Kronofogdemyndigheten och inte är i likvidation eller försatt i konkurs. Ett bemyndigande ska även införas i samma förordning om att Myndigheten för yrkeshögskolan får meddela föreskrifter om vilka uppgifter och dokument som krävs för att visa att förutsättningarna är uppfyllda.

Unionen tillstyrker förslaget då det finns skäl för ökad tydlighet avseende prövningen av utbildningsanordnarens ekonomiska situation. Unionen delar även utredningens övergripande slutsats att det inte bör utformas ett särskilt system för godkännande av utbildningsanordnare inom yrkeshögskolan som skulle motsvara en slags certifiering av anordnare med egen rättsverkan, och att prövning för verksamhet inom yrkeshögskolan inte bör utformas så att den ersätter godkännande av utbildningar. Liksom utredningen bedömer Unionen att det skulle minska kopplingen till de kompetensbehov som uppstår på arbetsmarknaden vilket är styrkan med yrkeshögskolan.

9.3.6 Överväganden om entreprenad inom yrkeshögskolan

Utredningens bedömning: Det föreligger inget behov av att reglera när en utbildning får läggas ut på entreprenad. Däremot bör entreprenader inom yrkeshögskolans verksamhet och dess påverkan på kvaliteten i yrkeshögskolan fortsatt följas upp och utvärderas.

Unionen tillstyrker utredningens bedömning att det saknas skäl att reglera när en utbildning får läggas ut på entreprenad, som är en viktig del i den flexibilitet som kännetecknar

yrkeshögskolan. Unionen delar vidare utredningens uppfattning att det är viktigt att följa upp och utvärdera hur entreprenader används och påverkar kvaliteten i yrkeshögskolan.

9.4.2 Förslag om utbildningsanordnarens ansvar

Bestämmelsen om utbildningsanordnarens ansvar flyttas till lag

Utredningens förslag: En definition av utbildningsanordnare ska införas i lagen (2009:128) om yrkeshögskolan. Med utbildningsanordnare ska avses den som har det huvudsakliga ansvaret för utbildningen. I samma lag ska anges att utbildningsanordnaren ansvarar för att utbildningsverksamheten genomförs enligt lagen och de föreskrifter som har meddelats i anslutning till den. Ansvarig utbildningsanordnare i förordningen om yrkeshögskolan ska ersättas med utbildningsanordnaren. Bestämmelsen i 2 kap. 7 § 1 förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan ska ändras så att det av utbildningsplanen ska framgå utbildningsanordnaren och övriga som medverkar i anordnandet av utbildningen. Regeringen ska i lagen om yrkeshögskolan bemyndigas att meddela föreskrifter om betygssättning och utfärdande av examens och utbildningsbevis. Regeringen ska även bemyndigas att meddela ytterligare föreskrifter om utbildningsanordnarens uppgifter.

Unionen tillstyrker utredningens förslag.

9.5.2 Förslag om tillsyn

Bestämmelserna om tillsynen behöver förtydligas.

Utredningens förslag: I förordningen (2011:1162) med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan ska anges att Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH) har tillsyn över utbildningsverksamheten i fråga om utbildningarna inom yrkeshögskolan och de övriga utbildningar som myndigheten har tillsyn över. Den definition av tillsyn som finns i förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan flyttas till instruktionen. En hänvisning ska införas i förordningen om yrkeshögskolan till instruktionen gällande bestämmelsen om vad som avses med tillsyn. Bestämmelsen i förordningen om yrkeshögskolan ändras så att det framgår att utbildningsanordnaren är skyldig att medverka i den tillsyn som initieras av MYH.

Unionen tillstyrker förslaget.

9.6.2 Överväganden och förslag om ledningsgruppen

Utredningens förslag: Det ska i lagen (2009:128) om yrkeshögskolan anges att det hos utbildningsanordnaren ska finnas en ledningsgrupp för utbildningen. I samma lag ska även anges att ledningsgruppen ska anta sökanden till utbildningen, pröva frågor om tillgodoräkning och svara för att ett systematiskt kvalitetsarbete bedrivs. Vidare ska ledningsgruppen, i den utsträckning regeringen meddelar föreskrifter om det, få besluta att utbildningsanordnare ska anta sökande till utbildningen. Det ska i lagen om yrkeshögskolan även införas undantag från tillämpningen av motiverings- och kommunikationsskyldigheten i förvaltningslagen för ärenden om antagning till utbildningen. Bemyndigande ska införas i lagen om yrkeshögskolan som ger regeringen behörighet att meddela föreskrifter om ledningsgruppens sammansättning och ytterligare föreskrifter om ledningsgruppens uppgifter. I förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan ska förtydligas att ledningsgruppen för korta utbildningar och vissa kurser får besluta att utbildningsanordnaren får anta

sökande och utfärda examens- och utbildningsbevis. Bestämmelsen i förordningen om yrkeshögskolan om att ledningsgruppen ansvarar för att utbildningen genomförs enligt författningen och föreskrifter som meddelats av MYH upphävs. Även bestämmelsen i samma förordning om att en kommunal nämnd ska ge en ledningsgrupp att i uppdrag att under nämnden sköta vissa uppgifter upphävs.

Unionen tillstyrker utredningens förslag och ser positivt på att ledningsgruppens och utbildningsanordnarens ansvar tydliggörs, liksom ansvarsfördelningen dem emellan.

10.4.5 Övervägande om delvis nationellt likvärdigt innehåll

Delvis nationellt likvärdigt innehåll behöver inte regleras

Utredningens bedömning: Det saknas behov av att kunna fastställa nationellt likvärdigt innehåll för en del av en yrkeshögskoleutbildning. Vi bedömer inte heller att det finns några andra avgörande behov av förändringar när det gäller nationellt likvärdigt innehåll i yrkeshögskolan.

Unionen tillstyrker utredningens bedömning. Den möjlighet att fastställa ett nationellt likvärdigt innehåll som finns och som tillämpas exempelvis för utbildningar till tandskötterska och trafiklärare är tillräcklig. Att fastställa nationellt likvärdigt innehåll för del av en utbildning skulle bland annat minska utbildningarnas flexibilitet och möjligheten att anpassa utbildningar efter den efterfrågan som ligger bakom behovet av den specifika utbildningen och dess innehåll.

10.5.2 Certifieringar och krav från branschen bör inte vara ett krav för att ingå i yrkeshögskolan

Utredningens bedömning: Det bör inte vara ett krav att en utbildning uppfyller krav för certifiering eller andra typer av krav för auktorisering som ställs inom olika branscher, för att ingå i yrkeshögskolan.

Unionen tillstyrker utredningens bedömning. Modellen för yrkeshögskolan där utbildningar endast beviljas statligt stöd om det finns en dokumenterad efterfrågan av de kompetenser utbildningen leder till på arbetsmarknaden och innehållet utvecklas i nära samverkan med arbetslivet, säkerställer i sig att utbildningarna motsvarar arbetslivets behov. Att ställa krav på certifieringar eller införa andra liknande krav för att utbildningar ska kunna ingå i yrkeshögskolan skulle motverka flexibiliteten och anpassningen av utbudet till arbetslivets behov.

10.6.3 Utbildningarnas namn behöver inte begränsas

Utredningens bedömning: Det finns inte behov av att reglera en utbildningsanordnarens möjlighet att välja namn på sina utbildningar.

Unionen delar utredningens bedömning. En sådan reglering skulle utöver ett betydligt större och resurskrävande samordningsansvar för MYH även ställa krav på att utbildningsinnehållet likriktas, något som i sig motverkar att utbildningarna anpassas till den faktiska efterfrågan som finns för den aktuella utbildningen. Dessutom varierar begrepp och benämningar av yrkesroller ofta mellan olika företag och sektorer i näringslivet, vilket försvårar för en likriktning av utbildningarnas namn. Unionen anser däremot att MYH bör

kunna ta ett större ansvar för att påverka benämningen av utbildningar i syfte att det inte får förekomma benämningar som inte motsvarar det faktiska innehållet i utbildningen, vilket är allvarligt då det blir missvisande eller vilseledande för de sökande som investerar sin tid och privatekonomiska resurser i utbildningen.

10.7.1 Fler åtgärder behövs för att främja kvaliteten i yrkeshögskolan

Utredningens förslag: För att främja kvaliteten i yrkeshögskolan föreslås att Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH) ges i uppdrag att analysera och föreslå åtgärder för att öka de studerandes förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningarna genom att undersöka vilka funktioner som kan vara gemensamma kopplat till studerandehälsa. MYH bör också analysera och föreslå åtgärder för att värna innovationskraften i yrkeshögskolan.

Unionen tillstyrker förslaget. Bland annat att möjligheterna att differentiera schablonerna till vissa utbildningar vid beviljande av statsbidrag bör analyseras, vilket enligt utredningen kan handla om mer medel till utbildningsanordnare som exempelvis arbetar med ny teknik, innovationer och pedagogiska metoder i utbildningar. Utredningen anför att det finns en försiktighet i att vara mer innovativ i utformningen av utbildningar med hänvisning till extra kostnader.

Den som har särskilda kostnader på grund av utbildningsspecifik utrustning och teknik kan redan idag ansöka om tillägg.

11.9 Överväganden om yrkeshögskolans roll i omställningen mot ett hållbart samhälle

Utredningen har haft i uppdrag att föreslå hur yrkeshögskolan på ett generellt plan kan bidra ytterligare till en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar samhällsutveckling och se över om lagen om yrkeshögskolan behöver förtydligas för detta ändamål. Utredningen ska vidare analysera och föreslå hur yrkeshögskolan i högre grad kan bidra med den kompetens som behövs för att driva på klimatomställningen och ta ställning till om utbildning för klimatomställning bör prioriteras inom yrkeshögskolan och lämna nödvändiga författningsförslag.

Unionen anser, till skillnad från utredningen, att det i lagen om yrkeshögskolan bör föras in en reglering med innebörden att yrkeshögskolan ska bidra till hållbar utveckling. Unionen anser att det tydligt ska framgå av regleringen av yrkeshögskolan att den har till uppgift att bidra i omställningen till ett hållbart samhälle och att detta inte är ett fritt valt arbete. Omställningen till ett socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbart samhälle inklusive en omfattande och snabb klimatomställning har högsta prioritet och samtliga relevanta statliga institutioner behöver göra sin del för att det ska bli verklighet.

En sådan reglering bör kombineras med att regeringen ger ett främjandeuppdrag till MYH. Unionen delar utredningens uppfattning att ett främjandeuppdrag kan ske i samverkan med andra centrala myndigheter inom kompetensförsörjningsområdet, och att sådant arbete kan inkludera en fördjupad dialog om förutsättningarna för sådana utbildningar med bland annat utbildningsanordnare, branscher och regionalt utvecklingsansvariga samt att stärka attraktiviteten för efterfrågade yrkesroller. Unionen vill även framföra den generella ståndpunkten att en närmare samverkan mellan såväl myndigheter som

mellan departement som har ett delat ansvar för kompetensförsörjningen skulle bidra till både stärkt kompetensförsörjning inom strategiskt viktiga områden och till att ge yrkesverksamma mer effektiva och träffsäkra möjligheter till vidareutbildning och omställning.

Unionen delar utredningens bedömning att yrkeshögskolan i grunden redan är väl riggad för att bidra till hållbar utveckling och till klimatomställningen, då det sker en kontinuerlig omprövning av vilka utbildningar som bedrivs och innehållet i utbildningarna utformas och förändras i nära samverkan med arbetslivet. Modellen i sig innebär att ökade behov i arbetslivets av kompetens avseende hållbar utveckling och klimatsomställning leder till ökade inslag av hållbarhets- och klimatfokus i utbildningarna och till fler utbildningar med detta fokus.

MYH har vidare redan möjlighet att göra prioriteringar både inför ansökningsomgångar och när resurser fördelas för såväl program som kurser, däribland kopplat till klimatomställningen, vilket myndigheten även gör. Denna typ av prioriteringar görs lämpligen av myndigheten, utifrån efterfrågan från arbetslivet och analyser av kommande kompetensbehov på arbetsmarknaden. Unionen delar därför utredningens uppfattning att MYH inte ytterligare behöver styras i hur den tilldelar utbildningsplatser i fråga om hållbarhet eller kompetens för klimatomställningen.

Ytterligare en aspekt är att det är relativt komplext att fastslå vilka kompetenser som är centrala för klimatomställning. Kompetensbehoven kan bestå i allt ifrån behov av samma yrkesroller som tidigare fast i ökat antal, av samma yrkesroller som tidigare men med inslag av nya kompetenser, eller av utbildningar, kompetenser och yrkesroller som har en mer uppenbar koppling till klimatomställningen. Yrkeshögskolan behöver kunna möta alla dessa typer av kompetensbehov för att näringsliv och samhälle ska klara klimatomställningen. Även denna komplexitet talar för att det inte är lämpligt med en mer långtgående styrning av hur MYH fördelar resurser till utbildningar.

11.10.1 Fler platser på yrkeshögskolans program och kurser

Utredningens förslag: Yrkeshögskolan ska utvidgas med permanenta medel både för program och kurser.

Unionen tillstyrker förslaget om att yrkeshögskolan ska utvidgas med permanenta medel till program och kurser och att andelen medel som går till kurser bör öka i förhållande till den nuvarande fördelningen mellan kurser och program. Detta bland annat för att möta arbetslivets ökade behov av kompetens för klimatomställning och hållbarhet, men även för att bättre möta behov av kompetens i närings- och arbetslivet i stort liksom yrkesverksammars behov av utbildning bland annat kopplat till omställingsstudiestödet. Kurserna som infördes 2020, och som går att kombinera med omställningsstudiestöd, har haft mycket stor betydelse för att göra yrkeshögskolan mer tillgänglig för yrkesverksamma. Med ett ökat utbud av kurser stärks yrkeshögskolans förmåga att snabbt möta förändrade kompetensbehov på arbetsmarknaden ytterligare. MYH bör som utgångspunkt även fortsatt besluta om den exakta fördelningen mellan program och kurser.

Unionen bedömer dock att yrkeshögskolan behöver byggas ut i en snabbare takt än vad utredningen föreslår (17 700 helårsplatser på tio år), både för att bereda plats för fler

förstagångsstuderande och inte minst för att möta efterfrågan från studerande med omställningsstudiestöd. När omställningsstudiestödet är fullt utbyggt 2026 kommer det att räcka till drygt 28 000 helårsstuderande. Av de som hittills beviljats omställningsstudiestöd studerar knappt hälften i yrkeshögskolan. En snabbare utbyggnadstakt krävs även för att möta de stora kompetensbehov som finns i näringsliv och industri kopplat till den gröna omställningen och den digitala strukturomvandlingen. Utbyggnaden bör ske stegvis och under förutsättning av bibehållen kvalitet, hög etablering på arbetsmarknaden och ett tillräckligt söktryck från behöriga sökande.

Unionen delar vidare utredningens uppfattning om att det vid en expansion av yrkeshögskolan är viktigt att skapa en stark samverkan mellan centrala aktörer i systemet. Utredningen räknar upp myndigheter inom kompetensförsörjningsområdet, utbildningsanordnare, branscher och regionalt utvecklingsansvariga, och anger att syftet med samverkan är att öka kunskapen om yrkeshögskolan och främja tillkomsten av utbildningar som möter arbetslivets behov och att öka attraktionskraften i efterfrågade yrkesroller. Unionen anser att det är av mycket stor betydelse att även arbetsmarknadens parter involveras i en sådan samverkan.

12.8 Övervägande om överföring av ett fjärde tekniskt år till yrkeshögskolan

Utredningens bedömning: Vi avråder regeringen från att göra en överföring av vidareutbildning motsvarande ett fjärde tekniskt år till yrkeshögskolan.

Unionen delar utredningens bedömning. Unionen instämmer även i utredningens analys att målgrupperna för det fjärde tekniska året i gymnasieskolan och studerande inom yrkeshögskolan skiljer sig åt och att mycket talar för att en stor del av de yngre som idag läser det fjärde tekniska året inte skulle välja att läsa i yrkeshögskolan. Vidare finns det fördelar med att behålla det fjärde tekniska året i gymnasieskolan, med dess nära koppling till Teknikprogrammet.

16 Konsekvenser

Unionen anser att konsekvenserna för yrkesverksamma och deras möjligheter till vidareutbildning och omställning kan skrivas fram tydligare, bland annat under 16.2.4 avseende förslaget om fördjupningsutbildningar och 16.2.8. avseende förslag om expansion av utbildningsplatser för en hållbar utveckling.

Fördjupningsutbildningarna ger yrkesverksamma nya möjligheter att i yrkeshögskolan bygga vidare på tidigare eftergymnasial utbildning och på kompetens som de utvecklat i arbetslivet, genom särskilt anpassade utbildningar som leder till kvalificerad yrkeshögskoleexamen på ett i stället för två år. Fördjupningsutbildningar ger därmed yrkesverksamma tidseffektiva möjligheter att erhålla kompetens som efterfrågas på arbetsmarknaden och därigenom stärka sin ställning på arbetsmarknaden. Fördjupningsutbildningarna rymmer även inom de 44 heltidsveckor det är möjligt att få omställningsstudiestöd.

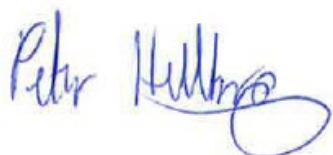
En expansion av utbildningsplatserna i yrkeshögskolan är av stor betydelse för yrkesverkssammans möjligheter att möta snabbt förändrade kompetenskrav på arbetsmarknaden. En expansion är också nödvändig för att ge plats till de studerande som tillkommer i takt med att omställningsstudiestödet byggs ut fram till 2026 då stödet kommer att räcka till

drygt 28 000 helårsstuderande om det är normalkonjunktur och fler om det är lågkonjunktur. Av de som hittills beviljats omställningsstudiestöd studerar knappt hälften i yrkeshögskolan.

Unionen delar utredningens uppfattning om att förslagen i första hand bör finansieras genom att nya medel tillförs anslag 1:18 Myndigheten för yrkeshögskolan och 1:19 Statligt stöd till yrkeshögskolan.

Till skillnad från Utredningen anser Unionen att även förslaget om utredning av utbildningsmiljöer ska finansieras med nya medel.

Unionen ställer sig negativ till utredningens förslag att en del av expansionen bör kunna finansieras genom minskade kostnader för bidrag och stöd till personer i arbetslöshet, det vill säga utgifter som ligger inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv, anslag 1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd.



Peter Hellberg, Förbundsordförande, Unionen